

I

(Leģislatīvi akti)

DIREKTĪVAS

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2013/48/ES

(2013. gada 22. oktobris)

par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 82. panta 2. punkta b) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ⁽¹⁾,

pēc apspriešanās ar Reģionu komiteju,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru ⁽²⁾,

tā kā:

- (1) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas ("harta") 47. pantā, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ("ECTK") 6. pantā un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ("ICCPR") 14. pantā ir noteiktas tiesības uz taisnīgu tiesu. Hartas 48. panta 2. punktā ir garantētas tiesības uz aizstāvību.
- (2) Savienība ir noteikusi mērķi uzturēt un attīstīt brīvības, drošības un tiesiskuma telpu. Saskaņā ar prezidentvalsts 1999. gada 15. un 16. oktobra Tamperes Eiropadomes secinājumiem, un jo īpaši saskaņā ar to 33. punktu, tiesas

spriedumu un citu lēmumu savstarpējas atzīšanas principam būtu jāklūst par stūrakmeni tiesu iestāžu sadarbībai Savienībā civillietās un krimināllietās, jo pastiprināta savstarpēja atzīšana un tiesību aktu nepieciešamā tuvināšana atvieglotu kompetento iestāžu sadarbību un individuālo tiesību tiesisko aizsardzību.

- (3) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 82. panta 1. punktu "Savienībā tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās pamatojas uz tiesas spriedumu un lēmumu savstarpējas atzīšanas principu ...".

- (4) Priekšnoteikums krimināllietās pieņemtu lēmumu savstarpējas atzīšanas principa īstenošanai ir dalībvalstu savstarpēja uzticēšanās citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām. Savstarpējas atzīšanas apmērs ir ļoti atkarīgs no vairākiem parametriem, kas ietver mehānismus aizdomās turēto vai apsūdzēto tiesību aizsardzībai un kopējus minimālos standartus, kas vajadzīgi, lai atvieglotu savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu.

- (5) Lai gan dalībvalstis ir ECTK un ICCPR puses, pieredze liecina, ka tas vien ne vienmēr nodrošina pietiekamu uzticēšanās pakāpi citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām.

- (6) Savstarpēja nolēmumu atzīšana krimināllietās var efektīvi darboties tikai tad, ja pastāv uzticēšanās un ne tikai tiesu iestādes, bet visas kriminālprocesā iesaistītās personas uzskata citas dalībvalsts tiesu iestāžu nolēmumus par līdzvērtīgiem tiem, kurus izdevušas pašu iestādes, kas nozīmē ne tikai uzticēšanos citu dalībvalstu noteikumu adekvātumam, bet arī uzticēšanos tam, ka šie noteikumi tiek pareizi piemēroti. Lai stiprinātu savstarpēju uzticēšanos, ir vajadzīgi sīki izstrādāti noteikumi par to procesuālo tiesību un garantiju aizsardzību, kas izriet no hartas, ECTK un ICCPR. Tam arī vajadzīgs, izmantojot šo direktīvu un citus pasākumus, turpināt Savienībā pilnveidot hartā un ECTK izklāstītos minimālos standartus.

⁽¹⁾ OV C 43, 15.2.2012., 51. lpp.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta 2013. gada 10. septembra nostāja (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēta) un Padomes 2013. gada 7. oktobra lēmums.

- (7) LESD 82. panta 2. punktā ir paredzēts, ka var noteikt minimālos noteikumus, kas piemērojami dalībvalstīs, lai veicinātu tiesas spriedumu un lēmumu savstarpēju atzīšanu un policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, kam ir pārrobežu aspekts. Minētā pantā "personas tiesības kriminālprocesā" ir minētas kā viena no jomām, kurā var pieņemt minimālos noteikumus.
- (8) Kopējiem minimālajiem noteikumiem būtu jāpaaugstina uzticēšanās visu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām, kas savukārt ļautu panākt efektīvāku tiesu iestāžu sadarbību savstarpējas uzticēšanās gaisotnē un veicināt pamattiesību ieviešanas veicināšanas kultūru Savienībā. Šādi kopēji minimālie noteikumi arī novērstu pilsoņu brīvas pārvietošanās dalībvalstu teritorijā šķēršļus. Šādi kopēji minimālie noteikumi būtu jāpieņem attiecībā uz iespēju saņemt advokāta palīdzību kriminālprocesā, tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm.
- (9) Padome 2009. gada 30. novembrī pieņēma Rezolūciju par ceļvedi aizdomās turētu vai apsūdzētu personu procesuālo tiesību stiprināšanai kriminālprocesā ("Ceļvedis")⁽¹⁾. Ceļvedī ir ierosināts pakāpeniski pieņemt pasākumus, kas attiecas uz tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkošanu (A pasākums), tiesībām uz informāciju par tiesībām un informāciju par izvirzīto apsūdzību (B pasākums), tiesībām saņemt juridiskas konsultācijas un juridisko palīdzību (C pasākums), tiesībām sazināties ar radniekiem, darba devējiem un konsulārajām iestādēm (D pasākums), kā arī ieviest īpašus aizsargpasākumus neaizsargātiem aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem (E pasākums). Ceļvedī uzsvērts, ka norādīto tiesību secība ir tikai indikatīva, un tas tāpēc nozīmē, ka to var mainīt atkarībā no prioritātēm. Ceļvedis ir paredzēts, lai darbotos kā vienots veselums; tā priekšrocības būs pilnībā jūtamas tikai pēc visu sastāvdaļu īstenošanas.
- (10) Eiropadome 2009. gada 11. decembrī atzinīgi novērtēja Ceļvedi un iekļāva to Stokholmas programmā – Atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā⁽²⁾ (2.4. punkts). Eiropadome uzsvēra, ka Ceļvedis nav izsmeltošs, un aicināja Komisiju turpināt pētīt aizdomās turēto un apsūdzēto minimālo procesuālo tiesību aspektus un novērtēt, vai ir jāizskata citi jautājumi, piemēram, nevainīguma prezumpcija, lai veicinātu labāku sadarbību minētajā jomā.
- (11) Līdz šim ir pieņemti divi no Ceļvedī iekļautajiem pasākumiem, proti, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā⁽³⁾ un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā⁽⁴⁾.
- (12) Šajā direktīvā ir noteikti minimālie noteikumi par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera izpildes procesā saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm⁽⁵⁾ (Eiropas apcietināšanas ordera process), tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm. Tādējādi ar to veicina hartas, jo īpaši tās 4., 6., 7., 47. un 48. panta, piemērošanu, balstoties uz ECTK 3., 5., 6. un 8. pantu, kā tos ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kura savā judikatūrā nepārtraukti nosaka standartus tiesībām uz advokāta palīdzību. Šī judikatūra *inter alia* paredz, ka taisnīgam procesam ir nepieciešams, lai aizdomās turētais vai apsūdzētais varētu saņemt visu pakalpojumu klāstu, kas ir konkrēti saistīti ar juridisko palīdzību. Šajā ziņā aizdomās turēto vai apsūdzēto advokātiem būtu jāspēj bez ierobežojumiem nodrošināt aizstāvības pamataspektus.
- (13) Neskarot dalībvalstu pienākumus saskaņā ar ECTK nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu, process attiecībā uz sīkiem pārkāpumiem, kas notiek cietumā, un process attiecībā uz pārkāpumiem, kas izdarīti militārā kontekstā un ko izskata komandējošais virsnieks, nebūtu jāuzskata par kriminālprocesu šīs direktīvas nolūkā.
- (14) Šī direktīva būtu jāīsteno, ņemot vērā Direktīvas 2012/13/ES noteikumus, kas paredz, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie nekavējoties saņem informāciju par tiesībām uz advokāta palīdzību un ka aizdomās turētie vai apsūdzētie, kas tiek aizturēti vai apcietināti, nekavējoties saņem rakstveida paziņojumu par tiesībām, kurā ir iekļauta informācija par tiesībām uz advokāta palīdzību.
- (15) Jēdziens "advokāts" šajā direktīvā apzīmē jebkuru personu, kura saskaņā ar valsts tiesību aktiem, tostarp pēc akreditācijas, ko veikusi pilnvarota iestāde, ir kvalificēta un tiesīga sniegt juridiskas konsultācijas un palīdzību aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem.
- (16) Dažās dalībvalstīs sodu noteikšana, izņemot brīvības atņemšanu, par salīdzinoši sīkiem kriminālpārkāpumiem ir citas iestādes kompetencē, nevis tiesai ar jurisdikciju krimināllietās. Tā tas var būt, piemēram, saistībā ar ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, kuri ir plaši izplatīti un kurus varētu konstatēt ceļu satiksmes kontroles rezultātā. Tādos gadījumos nebūtu saprātīgi prasīt kompetentajām iestādēm nodrošināt visas šajā direktīvā paredzētās

(1) OV C 295, 4.12.2009., 1. lpp.

(2) OV C 115, 4.5.2010., 1. lpp.

(3) OV L 280, 26.10.2010., 1. lpp.

(4) OV L 142, 1.6.2012., 1. lpp.

(5) OV L 190, 18.7.2002., 1. lpp.

tiesības. Ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka par sīkiem kriminālpārkāpumiem sodu nosaka šāda iestāde, un ja pastāv vai nu tiesības pārsūdzēt, vai iespēja kaut kā citādi lietu nodot tiesai ar jurisdikciju krimināllietās, šī direktīva tādēļ būtu jāpiemēro tikai procesam minētajā tiesā pēc šādas pārsūdzības vai lietas nodošanas.

- (17) Dažās dalībvalstīs sīki kriminālpārkāpumi, jo īpaši sīki ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumi, sīki kriminālpārkāpumi attiecībā uz vispārējiem municipāliem noteikumiem un sīki sabiedriskās kārtības pārkāpumi, tiek uzskatīti par noziedzīgiem nodarījumiem. Tādos gadījumos nebūtu saprātīgi prasīt kompetentajām iestādēm nodrošināt visas šajā direktīvā paredzētās tiesības. Tādēļ, ja dalībvalsts tiesību akti attiecībā uz sīkiem kriminālpārkāpumiem nosaka, ka sods nevar būt brīvības atņemšana, šī direktīva būtu jāpiemēro tikai procesam tiesā ar jurisdikciju krimināllietās.
- (18) Šīs direktīvas darbības jomai attiecībā uz sīkiem kriminālpārkāpumiem nebūtu jāietekmē dalībvalstu pienākumi saskaņā ar ECTK nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu, tostarp tiesības saņemt advokāta juridisko palīdzību.
- (19) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās saskaņā ar šo direktīvu. Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem katrā ziņā būtu jānodrošina advokāta palīdzība kriminālprocesa laikā tiesā, ja viņi no šīm tiesībām nav atteikušies.
- (20) Šajā direktīvā nopratināšana neietver sākotnēju nopratināšanu, ko policija vai citas tiesību aizsardzības iestādes veic, lai identificētu attiecīgo personu, pārbaudītu ieroču esamību vai citus līdzīgus drošības jautājumus vai lai konstatētu, vai nebūtu jāuzsāk izmeklēšana, piemēram, veicot pārbaudi uz ceļa vai regulārās izlases veida pārbaudēs, kad aizdomās turētais vai apsūdzētais vēl nav identificēts.
- (21) Ja persona, kas nav aizdomās turētais vai apsūdzētais, piemēram, liecinieks, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto, šai personai vajadzētu būt aizsargātai pret liecināšanu pret sevi un tai ir tiesības klusēt, kā apstiprināts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā. Tādēļ šajā direktīvā nepārprotami minēta tāda praktiska situācija, kurā šāda persona nopratināšanas laikā, ko kriminālprocesā veic policija vai cita tiesību aizsardzības iestāde, kļūst par
- (22) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem vajadzētu būt tiesībām privāti tikties ar advokātu, kas tos pārstāv. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz šādu tikšanos ilgumu un biežumu, ņemot vērā katra procesa apstākļus, jo īpaši lietas sarežģītību un piemērojamos procesuālos soļus. Dalībvalstis arī var veikt praktiskus pasākumus, lai panāktu drošumu un drošību, jo īpaši advokātam un aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, vietā, kur notiek šādas tikšanās. Šādiem praktiskiem pasākumiem nebūtu jāskar aizdomās turēto vai apsūdzēto tiesību tikties ar savu advokātu efektīva īstenošana vai būtība.
- (23) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem vajadzētu būt tiesībām sazināties ar advokātu, kas tos pārstāv. Šāda saziņa var notikt jebkurā stadijā, tostarp – pirms vispār tiek īstenotas tiesības tikties ar minēto advokātu. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz šādas saziņas ilgumu, biežumu un līdzekļiem, tostarp attiecībā uz videokonferenču un citas saziņas tehnoloģijas izmantošanu, lai šāda saziņa varētu notikt. Šādiem praktiskiem pasākumiem nebūtu jāskar aizdomās turēto vai apsūdzēto tiesību sazināties ar advokātu efektīva īstenošana vai būtība.
- (24) Attiecībā uz dažiem sīkiem kriminālpārkāpumiem šai direktīvai nebūtu jāliedz dalībvalstīm iekārtot, ka aizdomās turēto vai apsūdzēto tiesības uz advokāta palīdzību īsteno pa telefonu. Tomēr šādi minēto tiesību ierobežošanai vajadzētu notikt tikai gadījumos, kad aizdomās turēto vai apsūdzēto nepratinās policija vai citas tiesību aizsardzības iestādes.
- (25) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz to, ka viņu advokāts ir klāt un efektīvi piedalās, kad tos nopratina policija vai citas tiesību aizsardzības vai tiesu iestādes, tostarp tiesas sēžu laikā. Šādi līdzdalībai vajadzētu būt saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētām procedūrām, kuras regulē advokāta līdzdalību aizdomās turētā vai apsūdzētā nopratināšanas laikā, ko veic policija vai citas tiesību aizsardzības vai tiesu iestādes, tostarp tiesas sēžu laikā, ar

noteikumu, ka šādas procedūras neskar attiecīgo tiesību efektīvu īstenošanu un būtību. Aizdomās turētā vai apsūdzētā nopratināšanas laikā, ko veic policija vai citas tiesību aizsardzības vai tiesu iestādes, vai tiesas sēdē advokāts saskaņā ar šādām procedūrām var *inter alia* uzdot jautājumus, lūgt skaidrojumus un nākt klajā ar paziņojumiem, kas būtu jāprotokolē saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

- (26) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta klātbūtni izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībās, ja tās ir paredzētas attiecīgajos valsts tiesību aktos un ja aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tajās jāpiedalās vai ir ļauts tajās piedalīties. Šādām darbībām būtu jāietver vismaz uzrādīšana atpazīšanai, kurā aizdomās turētais vai apsūdzētais figurē starp citām personām, lai cietušais vai liecinieks to identificētu; konfrontācija, kurā aizdomās turēto vai apsūdzēto konfrontē ar vienu vai vairākiem lieciniekiem vai cietušajiem, ja starp viņiem ir pretrunas par svarīgiem faktiem vai jautājumiem, un nozieguma vietas rekonstrukcija aizdomās turētā vai apsūdzētā klātbūtnē, lai labāk saprastu veidu un apstākļus, kādos noziedzīgais nodarījums izdarīts, un lai aizdomās turētajam vai apsūdzētajam varētu uzdot konkrētus jautājumus. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz advokāta klātbūtni izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībās. Šādiem praktiskiem pasākumiem nebūtu jāskar attiecīgo tiesību efektīva īstenošana un būtība. Ja izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībā piedalās advokāts, tas būtu jāfiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.
- (27) Dalībvalstīm būtu jāmēģina darīt pieejamu vispārēju informāciju, piemēram, tīmekļa vietnē vai ar bukletu, kas pieejams policijas iecirkņos, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem palīdzētu atrast advokātu. Tomēr dalībvalstīm nebūtu jāveic aktīva rīcība, lai nodrošinātu, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie, kuriem nav atņemta brīvība, saņem advokāta palīdzību, ja viņi paši nav rīkojušies, lai saņemtu advokāta palīdzību. Šādam aizdomās turētajam vai apsūdzētajam būtu jāspēj brīvi sazināties vai konsultēties ar advokātu un saņemt advokāta palīdzību.
- (28) Gadījumos, kad aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir atņemta brīvība, dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka šādām personām ir iespējas efektīvi īstenot tiesības uz advokāta palīdzību, tostarp nodrošinot advokāta palīdzību, ja attiecīgajai personai tāda nav, ja vien tā no šīm tiesībām nav atteikusies.

Šādi pasākumi varētu *inter alia* paredzēt, ka kompetentās iestādes advokāta palīdzību nodrošina, izmantojot pieejamo advokātu sarakstu, no kura aizdomās turētais vai apsūdzētais var izvēlēties. Šādi pasākumi varētu ietvert tos, kas attiecas uz juridisko palīdzību.

- (29) Apstākļiem, kādos aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem tiek atņemta brīvība, būtu pilnībā jāatbilst standartiem, kas noteikti ECTK, hartā, Eiropas Savienības Tiesas (Tiesa) un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā. Sniedzot šajā direktīvā paredzēto palīdzību aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, kuram ir atņemta brīvība, attiecīgajam advokātam vajadzētu būt iespējai kompetentajām iestādēm uzdot jautājumus par apstākļiem, kādos minētajai personai tiek liegta brīvība.
- (30) Gadījumos, kad aizdomās turētais vai apsūdzētais atrodas ģeogrāfiski attālā vietā, piemēram, aizjūras teritorijās vai vietā, kur dalībvalsts veic militāras operācijas vai tajās piedalās ārpus tās teritorijas, dalībvalstīm ir atļauts uz laiku atkāpties no aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesībām pēc brīvības atņemšanas bez nepamatotas kavēšanās saņemt advokāta palīdzību. Kamēr piemēro šādu pagaidu atkāpi, kompetentajām iestādēm nebūtu jānopratina attiecīgā persona vai jāveic jebkādas citas izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības, kas paredzētas šajā direktīvā. Ja aizdomās turētā vai apsūdzētā ģeogrāfiski attālās atrašanās vietas dēļ nav iespējams tūlīt saņemt advokāta palīdzību, dalībvalstīm būtu jānodrošina saziņa pa telefonu vai ar videokonferences palīdzību, ja vien tas nav neiespējami.
- (31) Dalībvalstīm būtu jāatļauj uz laiku atkāpties no tiesībām uz advokāta palīdzību pirmstiesas stadijā, kad neatliekamajos gadījumos ir nepieciešams novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai. Kamēr šāda iemesla dēļ piemēro pagaidu atkāpi, kompetentās iestādes var aizdomās turēto vai apsūdzēto nopratināt bez advokāta klātbūtnes ar noteikumu, ka viņi ir informēti par tiesībām klusēt un var minētās tiesības īstenot, un ar noteikumu, ka šāda nopratināšana neaizskar tiesības uz aizstāvību, tostarp tiesības neliecināt pret sevi. Nopratināšanu var veikt tikai ar vienīgi tādēļ un tādā apmērā, kāds nepieciešams, lai iegūtu informāciju, kas ir būtiska smagu negatīvu seku novēršanai kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai. Jebkāda šīs atkāpes ļaunprātīga izmantošana principā nelabojami aizskartu tiesības uz aizstāvību.

- (32) Dalībvalstīm arī būtu jāatļauj uz laiku atkāpties no tiesībām uz advokāta palīdzību pirmstiesas stadijā, ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai nepieļautu ievērojamu apdraudējumu kriminālprocesam, jo īpaši – lai nepieļautu būtisku pierādījumu iznīcināšanu vai pārveidošanu vai lai nepieļautu liecinieku ietekmēšanu. Kamēr minētā iemesla dēļ piemēro pagaidu atkāpi, kompetentās iestādes var aizdomās turēto vai apsūdzēto nopratināt bez advokāta klātbūtnes ar noteikumu, ka viņi ir informēti par tiesībām klusēt un var minētās tiesības īstenot, un ar noteikumu, ka šāda nopratināšana neaizskar tiesības uz aizstāvību, tostarp tiesības neliecināt pret sevi. Nopratināšanu var veikt tikai un vienīgi tādēļ un tādā apmērā, kāds nepieciešams, lai iegūtu informāciju, kas ir būtiska tam, lai novērstu ievērojamu apdraudējumu kriminālprocesam. Jebkāda šīs atkāpes ļaunprātīga izmantošana principā nelabojami aizskartu tiesības uz aizstāvību.
- (33) Aizdomās turētā vai apsūdzētā un viņa advokāta saziņas konfidencialitāte ir svarīga, lai nodrošinātu efektīvu tiesību uz aizstāvību īstenošanu, un tā ir būtiska tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa. Tādēļ dalībvalstīm būtu jārespektē advokāta un aizdomās turētā vai apsūdzētā tikšanās un citu saziņas formu konfidencialitāte, īstenojot šajā direktīvā paredzētās tiesības uz advokāta palīdzību, bez jebkādam atkāpēm. Šī direktīva neskar procedūras, kas attiecas uz situācijām, kad pastāv objektīvi faktiskie apstākļi, kas rada aizdomas par to, ka advokāts kopā ar aizdomās turēto vai apsūdzēto ir iesaistīts noziedzīgā nodarījumā. Jebkāda advokāta noziedzīga darbība nebūtu jāuzskata par likumīgu palīdzību aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem šīs direktīvas sakarā. Pienākums ievērot konfidencialitāti nozīmē ne vien to, ka dalībvalstīm būtu jāatturas no šādas saziņas traucēšanas vai piekļūšanas tai, bet arī to, ka tad, kad aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir atņemta brīvība vai viņš ir kā citādi nonācis vietā, kas ir valsts kontrolē, dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai saziņai paredzētie pasākumi uzturētu un aizsargātu konfidencialitāti. Tas neskar nekādus mehānismus, kas ieslodzījuma vietās ieviesti, lai nepieļautu neatļautu sūtījumu nodošanu ieslodzītajiem, piemēram, sarakstes pārbaudi, ar noteikumu, ka šādi mehānismi kompetentajām iestādēm nedod iespēju lasīt saziņu starp aizdomās turēto vai apsūdzēto un viņa advokātu. Šī direktīva neskar arī valsts tiesību aktos paredzētās procedūras, pēc kurām sarakstes nosūtīšanu var atteikt, ja sūtītājs nepiekrīt, ka saraksti vispirms iesniedz kompetentajai tiesī.
- (34) Šai direktīvai nebūtu jāskar konfidencialitātes pārkāpumi, kas ir saistīti ar likumīgu novērošanas operāciju, ko veic kompetentās iestādes. Šai direktīvai nebūtu arī jāskar darbs, ko veic, piemēram, valstu izlūkdienesti, lai aizsargātu valsts drošību saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību (LES) 4. panta 2. punktu, vai kas ietilpst LESD 72. panta darbības jomā, kurā paredzēts, ka V sadaļa par brīvības, drošības un tiesiskuma telpu nedrīkst iespaidot to dalībvalstu pienākumu izpildi, kas attiecas uz likumības un kārtības uzturēšanu un iekšējās drošības nodrošināšanu.
- (35) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kam ir atņemta brīvība, vajadzētu būt tiesībām uz to, ka par brīvības atņemšanu bez nepamatotas kavēšanās informē vismaz vienu to izraudzītu personu, piemēram, radnieku vai darba devēju, ar noteikumu, kas tas nekādā veidā pret attiecīgo personu ierosinātā kriminālprocesa vai jebkādu citu kriminālprocesa pienācīgai norisei. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz šo tiesību piemērošanu. Šādiem praktiskiem pasākumiem nebūtu jāskar šo tiesību efektīva īstenošana un būtība. Tomēr ierobežotos ārkārtas apstākļos vajadzētu būt iespējai uz laiku atkāpties no minēto tiesību piemērošanas, ja, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, to var pamatot ar kādu pārliecinošu iemeslu, kā izklāstīts šajā direktīvā. Kad kompetentās iestādes paredz izmantot šādu pagaidu atkāpi attiecībā uz kādu konkrētu trešo personu, tām būtu vispirms jāapsver, vai par aizdomās turētā vai apsūdzētā brīvības atņemšanu nevarētu informēt kādu citu trešo personu, ko viņš ir izraudzījis.
- (36) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kamēr viņiem ir atņemta brīvība, vajadzētu būt tiesībām bez nepamatotas kavēšanās sazināties vismaz ar vienu to izraudzītu trešo personu, piemēram, radnieku. Dalībvalstis var ierobežot vai atlikt šo tiesību īstenošanu imperatīvu prasību vai samērīgu operatīvu prasību dēļ. Šīs prasības varētu ietvert *inter alia* nepieciešamību novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai, nepieciešamību nepieļaut kaitējumu kriminālprocesam, nepieciešamību nepieļaut noziedzīgu nodarījumu, nepieciešamību sagaidīt tiesas sēdi un nepieciešamību aizsargāt noziegumā cietušos. Kad kompetentās iestādes paredz ierobežot vai atlikt saziņas tiesību īstenošanu attiecībā uz konkrētu trešo personu, tām vispirms būtu jāapsver, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais nevarētu sazināties ar kādu citu viņu izraudzītu trešo personu. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz laiku, līdzekļiem, ilgumu un biežumu saziņai ar trešām personām, ņemot vērā nepieciešamību uzturēt pienācīgu kārtību, drošumu un drošību vietā, kurā personai piemēro brīvības atņemšanu.

- (37) Aizdomās turēto un apsūdzēto, kam ir atņemta brīvība, tiesības uz konsulāro palīdzību ir ietvertas 1963. gada Vīnes Konvencijas par konsulārajiem sakariem 36. pantā, kas valstīm piešķir tiesības kontaktēties ar saviem valstspiederīgajiem. Ar šo direktīvu atbilstošas tiesības tiek piešķirtas aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kam ir atņemta brīvība, atkarībā no to vēlmēm. Konsulāro aizsardzību var īstenot diplomātiskās iestādes, kad šādas iestādes rikojas kā konsulārās iestādes.
- (38) Dalībvalstīm savos tiesību aktos būtu skaidri jāizklāsta pamati un kritēriji jebkādam pagaidu atkāpēm no tiesībām, kas piešķirtas saskaņā ar šo direktīvu, un tām būtu šīs pagaidu atkāpes jāizmanto ierobežotā veidā. Jebkādam šādām pagaidu atkāpēm vajadzētu būt samērīgām, stingri ierobežotām laikā un tādām, kuru pamatā nav tikai un vienīgi iespējamā noziedzīgā nodarījuma veids vai smagums un kas neskar procesa vispārējo taisnīgumu. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai tad, kad pagaidu atkāpi saskaņā ar šo direktīvu ir atļāvusi tiesu iestāde, kas nav tiesnesis vai tiesa, lēmumu par pagaidu atkāpes atļaušanu var izvērtēt tiesa, vismaz tiesas procesa stadijā.
- (39) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem būtu jāvar atteikties no saskaņā ar šo direktīvu piešķirtām tiesībām ar noteikumu, ka viņiem ir sniegta informācija par attiecīgo tiesību saturu un iespējamām sekām, ko rada atteikšanās no šīm tiesībām. Sniedzot šādu informāciju, būtu jāņem vērā attiecīgo aizdomās turēto vai apsūdzēto īpašie apstākļi, tostarp viņu vecums un garīgais un fiziskais stāvoklis.
- (40) Atteikšanās no tiesībām un apstākļi, kuros tā pausta, būtu jāprotokolē, izmantojot attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos paredzēto protokolēšanas procedūru. Tam nebūtu jārada nekādi papildu pienākumi, kas dalībvalstīm liktu ieviest jaunus mehānismus, nedz arī papildu administratīvais slogs.
- (41) Ja aizdomās turētais vai apsūdzētais atsauc atteikšanos saskaņā ar šo direktīvu, nebūtu vajadzīgs atkal veikt nopratināšanu vai jebkādas procesuālas darbības, kas ir veiktas laikposmā, kamēr bija spēkā atteikšanās no attiecīgajām tiesībām.
- (42) Personām, attiecībā uz kurām ir izdots Eiropas apcietināšanas orderis ("pieprasītās personas"), vajadzētu būt tiesībām uz advokāta palīdzību izpildes dalībvalstī, lai tās varētu efektīvi īstenot savas tiesības saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584/TI. Ja advokāts piedalās pieprasītās personas uzklaušanās, ko veic izpildes tiesu iestāde, minētais advokāts saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām var *inter alia* uzdot jautājumus, lūgt skaidrojumus un nākt klajā ar paziņojumiem. Tas, ka advokāts ir piedalījies šādā sēdē, būtu jāfiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.
- (43) Pieprasītajām personām vajadzētu būt tiesībām privāti tikties ar advokātu, kurš tās pārstāv izpildes dalībvalstī. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz šādu tikšanos ilgumu un biežumu, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus. Dalībvalstis var arī veikt praktiskus pasākumus, lai panāktu drošumu un drošību, jo īpaši advokātam un pieprasītajai personai, vietā, kur notiek advokāta un pieprasītās personas tikšanās. Šādiem praktiskiem pasākumiem nebūtu jāskar pieprasītās personas tiesību tikties ar advokātu efektīva īstenošana un būtība.
- (44) Pieprasītajām personām vajadzētu būt tiesībām sazināties ar advokātu, kurš tās pārstāv izpildes dalībvalstī. Šādi saziņai būtu jāvar notikt jebkurā stadijā, tostarp – pirms vispār tiek īstenotas tiesības tikties ar advokātu. Dalībvalstis var veikt praktiskus pasākumus attiecībā uz ilgumu, biežumu un līdzekļiem saziņai starp pieprasīto personu un tās advokātu, tostarp attiecībā uz videokonferenču un citas saziņas tehnoloģijas izmantošanu, lai šāda saziņa varētu notikt. Šādiem praktiskiem pasākumiem nebūtu jāskar pieprasītās personas tiesību sazināties ar savu advokātu efektīva īstenošana un būtība.
- (45) Izpildes dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka pieprasītajai personai ir iespējams efektīvi īstenot tiesības uz advokāta palīdzību izpildes dalībvalstī, tostarp nodrošinot advokāta palīdzību, ja pieprasītajai personai tāda nav, ja vien tā no šīm tiesībām nav atteikusies. Šādi pasākumi, tostarp attiecīgā gadījumā par juridisko palīdzību, būtu jāreglamentē valsts tiesību aktos. Tie varētu *inter alia* paredzēt, ka kompetentās iestādes advokāta palīdzību nodrošina, izmantojot pieejamo advokātu sarakstu, no kura pieprasītā persona var izvēlēties.
- (46) Izsniegšanas dalībvalsts kompetentajai iestādei bez nepamatotas kavēšanās pēc tam, kad tā informēta, ka pieprasītā persona vēlas iecelt advokātu minētajā dalībvalstī, pieprasītajai personai būtu jāsniedz informācija, lai atvieglotu iespējas iecelt advokātu minētajā dalībvalstī. Šāda

- informācija varētu ietvert, piemēram, tābrīža sarakstu ar advokātiem vai dežurējošā advokāta vārdu izsniegšanas valstī, kas var sniegt informāciju un konsultācijas Eiropas apcietināšanas ordera lietās. Dalībvalstis varētu prasīt, lai šādu sarakstu izveido attiecīgā advokatūra.
- (47) Dalībvalstu sadarbībai krimināllietās ļoti nozīmīga ir nodošanas procedūra. Šādai sadarbībai ir būtiski ievērot Pamatlēmumā 2002/584/TI paredzētos termiņus. Tādēļ, lai gan pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā vajadzētu spēt pilnībā īstenot savas tiesības saskaņā ar šo direktīvu, minētie termiņi būtu jāievēro.
- (48) Kamēr tiek izstrādāts Savienības legīslatīvais akts par juridisko palīdzību, dalībvalstīm būtu jāpiemēro savi valsts tiesību akti par juridisko palīdzību, kuriem būtu jāatbilst hartai, ECTK un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai.
- (49) Saskaņā ar Savienības tiesību efektivitātes principu dalībvalstīm būtu jāievieš atbilstoši un efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, lai aizsargātu tiesības, kas personām piešķirtas ar šo direktīvu.
- (50) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka, izvērtējot liecības, ko sniedzis aizdomās turētais vai apsūdzētais, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot viņu tiesības uz advokātu, vai gadījumos, kad saskaņā ar šo direktīvu tikusi atļauta atkāpe no šīm tiesībām, ir ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums. Šajā ziņā būtu jāievēro Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, kura noteikusi, ka tiesībām uz aizstāvību principā tiek nodarīts nelabojams aizskārumus gadījumos, ja notiesāšanai izmanto vainu apliecināšanas liecības, kas policijas veiktās nopratināšanas laikā sniegtas bez advokāta palīdzības saņemšanas. Tam nebūtu jāskar izteikumu izmantošana citiem nolūkiem, kas atļauti saskaņā ar valsts tiesību aktiem, piemēram, ja nepieciešams veikt steidzamas izmeklēšanas darbības, lai novērstu citu pārkāpumu izdarīšanu vai smagas negatīvas sekas kādai personai vai attiecībā uz steidzamu nepieciešamību novērst ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam, ja advokāta palīdzības saņemšana vai izmeklēšanas aizkavēšana radītu nelabojamu kaitējumu notiekošajai smaga nozieguma izmeklēšanai. Turklāt tam nebūtu jāskar valsts noteikumi vai sistēmas attiecībā uz pierādījumu pieņemamību un nebūtu jāliedz dalībvalstīm paturēt spēkā sistēmu, kurā tiesā vai tiesnesim var iesniegt visus esošos pierādījumus bez nekādas atsevišķas vai iepriekšējas šādu pierādījumu pieņemamības izvērtēšanas.
- (51) Taisnīgas tiesas spriešanas pamatā ir pienākums rūpīgi izturēties pret aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kas ir potenciāli sliktākā situācijā. Tāpēc kriminālvajāšanas, tiesību aizsardzības un tiesu iestādēm būtu jāsekmē šādu personu spējas efektīvi īstenot šajā direktīvā paredzētās tiesības, piemēram, ņemot vērā jebkādu potenciālu neaizsargātību, kas ietekmē to spēju īstenot tiesības uz advokāta palīdzību un uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un veicot atbilstošus pasākumus, lai garantētu šo tiesību īstenošanu.
- (52) Šajā direktīvā tiek ievērotas pamattiesības un pamatprincipi, kas atzīti hartā, tostarp spīdzināšanas un necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās aizliegums, tiesības uz brīvību un drošību, privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība, tiesības uz personas neaizskaramību, bērnu tiesības, personu ar invaliditāti integrācija, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesības uz taisnīgu tiesu, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību. Šī direktīva būtu jāīsteno saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem.
- (53) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šīs direktīvas noteikumi tad, kad tie atbilst ECTK garantētajām tiesībām, tiek īstenoti saskaņā ar ECTK noteikumiem, kā tie iztulko ti Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.
- (54) Šī direktīva nosaka minimālus noteikumus. Dalībvalstis var paplašināt šajā direktīvā noteiktās tiesības, lai nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni. Šāds augstāks aizsardzības līmenis nedrīkstētu radīt šķērslī tiesas spriedumu savstarpējai atzīšanai, kuras veicināšanai paredzēti šie minimālie noteikumi. Aizsardzības līmenim nekad nevajadzētu būt zemākam par standartiem, kas noteikti hartā vai ECTK, kā tie interpretēti Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.
- (55) Šī direktīva veicina bērnu tiesības, un tajā ir ņemtas vērā Eiropas Padomes pamatnostādnes par bērniem piemērotu justīciju, jo īpaši tas, kas tajās teikts par bērniem sniedzamu informāciju un konsultācijām. Ar šo direktīvu nodrošina, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, tostarp bērniem, sniedz atbilstošu informāciju, lai tie varētu saprast sekas, ko rada atteikšanās no šajā direktīvā paredzētām tiesībām, un ka šādu atteikšanos pauž brīvprātīgi un nepārprotami. Ja aizdomās turētais vai apsūdzētais ir bērns, persona, kam ir vecāku atbildība, būtu

pēc iespējas drīzāk pēc bērna brīvības atņemšanas jāinformē, minot tās iemeslus. Ja šādas informācijas sniegšana personai, kam ir vecāku atbildība, ir pretrunā tam, kā vislabāk ievērot bērna intereses, tās vietā būtu jāinformē cita piemērota pilngadīga persona, piemēram, radnieks. Tam nebūtu jāskar valsts tiesību aktu noteikumi, kuros prasīts, ka par brīvības atņemšanu bērnam būtu jāinformē kādas konkrētas iestādes, institūcijas vai indivīdi, jo īpaši tie, kas ir atbildīgi par bērnu aizsardzību vai labklājību. Dalībvalstīm būtu jāatturas ierobežot vai atlikt tiesību sazināties ar trešo personu īstenošanu attiecībā uz aizdomās turētiem vai apsūdzētiem bērniem, kam ir atņemta brīvība, izņemot pavisam ārkārtējos apstākļos. Ja piemēro atlikšanu, bērns tomēr nebūtu jātur bez jebkādam saziņas iespējām un viņam būtu jāļauj sazināties, piemēram, ar kādu iestādi vai personu, kas ir atbildīga par bērnu aizsardzību vai labklājību.

- (56) Saskaņā ar dalībvalstu un Komisijas 2011. gada 28. septembra kopīgo politisko paziņojumu par skaidrojošiem dokumentiem ⁽¹⁾ dalībvalstis ir apņēmušas pamatos gadījumos paziņojumam par saviem transponēšanas pasākumiem pievienot vienu vai vairākus dokumentus, kuros ir paskaidrota saikne starp direktīvas sastāvdaļām un attiecīgajām daļām valsts transponēšanas instrumentos. Attiecībā uz šo direktīvu likumdevējs uzskata, ka šādu dokumentu nosūtīšana ir pamatota.
- (57) Ņemot vērā to, ka šīs direktīvas mērķus – proti, noteikt kopējus minimālos noteikumus par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā un tiesībām uz to, ka par brīvības atņemšanu informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm, – nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet pasākuma mēroga dēļ tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar LES 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (58) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā (Nr. 21) par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots LES un LESD, un neskarot minētā protokola 4. pantu, minētās dalībvalstis nepedalās šīs direktīvas pieņemšanā un šī direktīva tām nav saistoša un nav jāpiemēro.
- (59) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā (Nr. 22) par Dānijas nostāju, kas pievienots LES un LESD, Dānija nepedalās šīs direktīvas pieņemšanā un tā nav tai saistoša un nav jāpiemēro,

IR PIENĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

1. pants

Priekšmets

Šī direktīva paredz minimālus noteikumus par aizdomās turēto un apsūdzēto kriminālprocesā un personu, par kurām ir uzsākts process saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584/TI ("Eiropas apcietināšanas ordera process"), tiesībām uz advokāta palīdzību un tiesībām uz to, ka par brīvības atņemšanu informē trešo personu, un tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm.

2. pants

Darbības joma

- Šo direktīvu piemēro aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai citādi ir viņiem darījušas zināmu, ka viņi tiek turēti aizdomās vai ir apsūdzēti par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir atņemta brīvība. To piemēro līdz procesa noslēgumam, ar ko saprot galīgu jautājuma izšķiršanu par to, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgajā gadījumā notiesāšanu un pārsūdzībā pieņemto lēmumu.
- Šo direktīvu piemēro personām, uz kurām attiecas Eiropas apcietināšanas ordera process (pieprasītās personas), no brīža, kad tās ir aizturētas izpildes dalībvalstī, saskaņā ar 10. pantu.
- Šo direktīvu saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā 1. punktā minētie piemēro arī personām, kas nav aizdomās turētie vai apsūdzētie, bet kuras policijas vai citas tiesību aizsardzības iestādes veiktas nopratināšanas laikā kļūst par aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem.
- Neskarot tiesības uz taisnīgu tiesu, attiecībā uz sīkiem kriminālpārkāpumiem:
 - ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka sodu nosaka iestāde, kas nav tiesa ar jurisdikciju krimināllietās, un ja šādu sodu noteikšanu var pārsūdzēt vai nodot šādai tiesai; vai
 - ja kā sodu nevar piespriest brīvības atņemšanu,

šo direktīvu piemēro tikai tiesvedībā tiesās, kuru jurisdikcijā ir krimināllietas.

⁽¹⁾ OV C 369, 17.12.2011., 14. lpp.

Katrā ziņā šo direktīvu pilnībā piemēro tad, ja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir atņemta brīvība, neatkarīgi no kriminālprocesa stadijas.

3. pants

Tiesības uz advokāta palīdzību kriminālprocesā

1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai attiecīgās personas varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību.

2. Aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās. Katrā ziņā aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību no jebkura šāda agrākā brīža:

- a) pirms viņus noprātina policija vai cita tiesību aizsardzības vai tiesu iestāde;
- b) kad izmeklēšanas vai citas kompetentās iestādes veic izmeklēšanas vai citu pierādījumu vākšanas darbību saskaņā ar 3. punkta c) apakšpunktu;
- c) bez nepamatotas kavēšanās pēc brīvības atņemšanas;
- d) ja viņi ir izsaukti ierasties tiesā ar jurisdikciju krimināllietās, savlaicīgi pirms viņi stājas minētās tiesas priekšā.

3. Tiesības uz advokāta palīdzību ietver to, ka:

- a) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības privāti tikties un sazināties ar advokātu, kas viņu pārstāv, tostarp pirms policijas vai citas tiesību aizsardzības vai tiesu iestādes veiktas nopratināšanas;
- b) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta klātbūtni un efektīvu līdzdalību, kad viņus noprātina. Šādai līdzdalībai jāatbilst valstu tiesību aktos paredzētajām procedūrām ar noteikumu, ka šādas procedūras neskar attiecīgo tiesību efektīvu īstenošanu un būtību. Ja advokāts piedalās nopratināšanā, šādas līdzdalības faktu fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem;
- c) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kā minimums ir tiesības uz sava advokāta klātbūtni šādās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībās, ja minētās darbības ir paredzētas valsts tiesību aktos un ja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir jāpiedalās vai ir ļauts piedalīties attiecīgajā darbībā:

i) uzrādīšana atpazīšanai;

ii) konfrontācija;

iii) nozieguma vietas rekonstrukcija.

4. Dalībvalstis cenšas darīt pieejamu vispārēju informāciju, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem palīdzētu atrast advokātu.

Neatkarīgi no valsts tiesību aktu noteikumiem par advokāta obligātu klātbūtni dalībvalstis veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kam ir atņemta brīvība, ir iespējams efektīvi īstenot tiesības uz advokāta palīdzību, ja vien viņi no minētajām tiesībām nav atteikušies saskaņā ar 9. pantu.

5. Ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā ģeogrāfiski attālās atrašanās vietas dēļ nav iespējams pēc brīvības atņemšanas bez nepamatotas kavēšanās nodrošināt tiesības uz advokāta palīdzību.

6. Ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 3. punktā paredzēto tiesību piemērošanas, ciktāl tas ir pamatoti, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, pamatojoties uz vienu vai vairākiem šādiem pārliecinošiem iemesliem:

- a) ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai;
- b) ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam.

4. pants

Konfidencialitāte

Dalībvalstis ievēro aizdomās turēto vai apsūdzēto un viņu advokāta saziņas konfidencialitāti, īstenojot šajā direktīvā paredzētās tiesības uz advokāta palīdzību. Šāda saziņa ietver tikšanās, saraksti, telefonsarunas un citas saziņas formas, kas atļautas valsts tiesību aktos.

5. pants

Tiesības uz to, ka par brīvības atņemšanu informē trešo personu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kam ir atņemta brīvība, ir tiesības uz to, ka par brīvības atņemšanu bez nepamatotas kavēšanās informē vismaz vienu to izraudzītu personu, piemēram, radnieku vai darba devēju, ja viņi to vēlas.

2. Ja aizdomās turētais vai apsūdzētais ir bērns, dalībvalstis nodrošina, ka par brīvības atņemšanu un tās iemesliem pēc iespējas drīzāk tiek informēta persona, kam ir vecāku atbildība par bērnu, ja vien tas nebūtu pretrunā tam, kā vislabāk ievērot bērna intereses, – šādā gadījumā tiek informēta cita piemērota pilngadīga persona. Šā punkta piemērošanai par bērnu uzskata personu līdz 18 gadu vecumam.

3. Dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 1. un 2. punktā minēto tiesību piemērošanas, ja, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, tas ir pamatoti ar kādu no šādiem pārliecinošiem iemesliem:

- a) ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai;
- b) ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst situāciju, kad tiek būtiski apdraudēts kriminālprocess.

4. Ja dalībvalstis uz laiku atkāpjas no 2. punktā minēto tiesību piemērošanas, tās nodrošina, ka par brīvības atņemšanu bērnam bez nepamatotas kavēšanās tiek informēta iestāde, kas ir atbildīga par bērnu aizsardzību vai labklājību.

6. pants

Tiesības, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām

1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kam ir atņemta brīvība, ir tiesības bez nepamatotas kavēšanās sazināties vismaz ar vienu to izraudzītu trešo personu, piemēram, radnieku.

2. Dalībvalstis var ierobežot vai atlikt 1. punktā minēto tiesību īstenošanu imperatīvu prasību vai samērīgu operatīvu prasību dēļ.

7. pants

Tiesības sazināties ar konsulārajām iestādēm

1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kas nav to valstspiederīgie un kam ir atņemta brīvība, ir tiesības uz to, ka par brīvības atņemšanu bez nepamatotas kavēšanās tiek informētas to valstspiederības valsts konsulārās iestādes, un sazināties ar minētajām iestādēm, ja viņi to vēlas. Tomēr tad, ja aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir divas valstspiederības vai vairāk, tie var izvēlēties, kuras konsulārās iestādes jāinformē par brīvības atņemšanu un ar kurām tie vēlas sazināties, ja to vispār dara.

2. Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir arī tiesības, ka to konsulārās amatpersonas tos apmeklē, tiesības ar tām sarunāties un sarakstīties un tiesības, ka to konsulārās iestādes tiem nokārto juridisko pārstāvību atkarībā no minēto iestāžu piekrišanas un attiecīgo aizdomās turēto vai apsūdzēto vēlmēm.

3. Šajā pantā minēto tiesību īstenošanu var reglamentēt valsts tiesību akti un procedūras ar noteikumu, ka šādi tiesību akti vai procedūras ļauj pilnībā īstenot mērķus, kuriem šīs tiesības iecerētas.

8. pants

Vispārēji nosacījumi pagaidu atkāpju piemērošanai

1. Pagaidu atkāpes saskaņā ar 3. panta 5. vai 6. punktu vai 5. panta 3. punktu:

- a) ir samērīgas un nepārsniedz nepieciešamo;
- b) ir stingri ierobežotas laikā;
- c) netiek balstītas tikai un vienīgi uz inkriminētā noziedzīgā nodarījuma veida vai smaguma; un
- d) neskar vispārējo procesa taisnīgumu.

2. Pagaidu atkāpes saskaņā ar 3. panta 5. vai 6. punktu var atļaut tikai ar pienācīgi pamatotu lēmumu, ko, izvērtējot katru gadījumu atsevišķi, pieņem vai nu tiesu iestāde, vai cita kompetenta iestāde ar nosacījumu, ka šo lēmumu var pārsūdzēt tiesā. Minēto pienācīgi pamatoto lēmumu fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

3. Pagaidu atkāpes saskaņā ar 5. panta 3. punktu var atļaut, tikai izvērtējot katru gadījumu atsevišķi, vai nu tiesu iestāde, vai cita kompetenta iestāde ar nosacījumu, ka šo lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

9. pants

Atteikšanās no tiesībām

1. Neskarot valsts tiesību aktus, kuros prasīta advokāta obligāta klātbūtne vai palīdzība, dalībvalstis nodrošina, ka attiecībā uz jebkuru atteikšanos no tiesībām, kas minētas 3. un 10. pantā:

- a) aizdomās turētajam vai apsūdzētajam vienkāršā un saprotamā valodā, mutiski vai rakstiski ir sniegta skaidra un pietiekama informācija par attiecīgo tiesību saturu un iespējamām sekām, ja no tām atsakās; un

b) atteikšanās tiek pausta brīvprātīgi un nepārprotami.

2. Atteikšanos no tiesībām, ko var paust rakstiski vai mutiski, kā arī apstākļus, kuros tā pausta, fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie atteikšanos var vēlāk jebkurā kriminālprocesa brīdī atsaukt un ka viņi ir informēti par minēto iespēju. Šāds atsaukums stājas spēkā no brīža, kad tas ir izdarīts.

10. pants

Tiesības uz advokāta palīdzību Eiropas apcietināšanas ordera procesā

1. Dalībvalstis nodrošina, ka pieprasītajai personai pēc apcietināšanas saskaņā ar Eiropas apcietināšanas orderi ir tiesības uz advokāta palīdzību izpildes dalībvalstī.

2. Attiecībā uz tiesību uz advokāta palīdzību saturu izpildes dalībvalstī pieprasītajām personām minētajā dalībvalstī ir šādas tiesības:

a) tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai pieprasītā persona varētu efektīvi īstenot savas tiesības, un katrā ziņā bez nepamatotas kavēšanās no brīvības atņemšanas brīža;

b) tiesības tikties un sazināties ar advokātu, kas tās pārstāv;

c) tiesības uz advokāta klātbūtni un - saskaņā ar valsts tiesību aktos noteiktajām procedūrām - līdzdalību pieprasītās personas uzklaušīšanā, ko veic izpildes tiesu iestāde. Ja advokāts piedalās uzklaušīšanā, to fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

3. Eiropas apcietināšanas ordera procesam izpildes dalībvalstī *mutatis mutandis* piemēro 4., 5., 6., 7., 9. pantā un – gadījumos, kad piemēro pagaidu atkāpi saskaņā ar 5. panta 3. punktu, – 8. pantā paredzētās tiesības.

4. Kompetentā iestāde izpildes dalībvalstī bez nepamatotas kavēšanās pēc brīvības atņemšanas informē pieprasītās personas, ka tām ir tiesības izsniegšanas dalībvalstī iecelt advokātu. Šāda izsniegšanas dalībvalstī iecelta advokāta loma ir palīdzēt advokātam izpildes dalībvalstī, sniedzot minētajam advokātam informāciju un padomu, lai varētu efektīvi īstenot pieprasīto personu tiesības saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584/TI.

5. Ja pieprasītās personas vēlas īstenot tiesības izsniegšanas dalībvalstī iecelt advokātu un tām vēl šāda advokāta nav, kompetentā iestāde izpildes dalībvalstī nekavējoties informē kompetento iestādi izsniegšanas dalībvalstī. Minētās dalībvalsts

kompetentā iestāde pieprasītajām personām bez nepamatotas kavēšanās sniedz informāciju, lai tām tajā atvieglotu advokāta iecelšanu.

6. Pieprasītās personas tiesības iecelt advokātu izsniegšanas dalībvalstī neskar Pamatlēmumā 2002/584/TI noteiktos termiņus vai izpildes tiesu iestādes pienākumu minētajos termiņos un saskaņā ar minētajā pamatlēmumā paredzētajiem nosacījumiem nolemt, vai persona ir jānodod.

11. pants

Juridiskā palīdzība

Šī direktīva neskar valsts tiesību aktus attiecībā uz juridisko palīdzību, kurus piemēro saskaņā ar hartu un ECTK.

12. pants

Tiesību aizsardzības līdzekļi

1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā, kā arī pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā ir efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis saskaņā ar valsts tiesību aktiem gadījumos, kad ir pārkāptas to tiesības saskaņā ar šo direktīvu.

2. Neskarot valstu noteikumus un sistēmas attiecībā uz pierādījumu pieņemamību, dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesā, izvērtējot liecības, ko snieguši aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot to tiesības uz advokātu, vai gadījumos, kad saskaņā ar 3. panta 6. punktu tikusi atļauta atkāpe no šīm tiesībām, tiek ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums.

13. pants

Neaizsargātas personas

Dalībvalstis nodrošina, ka šīs direktīvas piemērošanā tiek ņemtas vērā neaizsargātu aizdomās turēto un neaizsargātu apsūdzēto īpašās vajadzības.

14. pants

Noteikumu stingrības nemazināšanas klauzula

Neko šajā direktīvā nevar interpretēt kā tādu, kas ierobežo vai atkāpjas no jebkurām tiesībām un procesuālajām garantijām, kas ir nodrošinātas saskaņā ar hartu, ECTK vai citiem atbilstīgiem starptautisko tiesību noteikumiem vai jebkuras dalībvalsts tiesību aktiem, kuri nodrošina augstāku aizsardzības līmeni.

15. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības līdz 2016. gada 27. novembrim. Dalībvalstis par to tūlīt informē Komisiju.

2. Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Dalībvalstis nosaka paņēmienus, kā izdarāma šāda atsauce.

3. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus to tiesību aktu noteikumus, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

16. pants

Ziņojums

Komisija līdz 2019. gada 28. novembrim iesniedz ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei, izvērtējot, kādā apmērā dalībvalstis ir veikušas pasākumus, kas vajadzīgi šīs direktīvas izpildei, tostarp novērtējot 3. panta 6. punkta piemērošanu saistībā ar 8. panta 1. un 2. punktu, ja vajadzīgs, pievienojot lēģislatīvu aktu priekšlikumus.

17. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

18. pants

Adresāti

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm saskaņā ar Līgumiem.

Strasbūrā, 2013. gada 22. oktobrī

Eiropas Parlamenta vārdā –
priekšsēdētājs
M. SCHULZ

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs
V. LEŠKEVIČIUS